

Aletta Henriette Jacobs 1854-1929

Mennig ainwoner van Hoogezaand-Sapmeer is haildal nait deurdrongen van 't feit, dat hier in Sapmeer 'n belangrike vastberoaden vraauw geboeren is op 9 februoarie 1854. Zai was 'n boanbreekster veur de volksklazze en veur 't vraauwvolk in 't biezonder. As achtste kind van huusdokter Abraham Jacobs en Anna de Jongh, zag zai 't eerste daglicht op Noorderstroade 19, daarde huus vanoaf westkaande van Griff. Kerke. Heur geboortehuus staait nog, in vrijwel de zulfde stoat, in Sapmeer. Heur moeke von dat zai 'n klinkende noam hebben mos net as heur aander kinder, dus wuir 't Aletta Henriette Jacobs. Dou 't ding zes joar worden was har zai zok al in kop zet, dat z'ook dokter worden wol net als heur voa, dou nog nait waitende dat veur wichter zokse meugelkheden nait weglegd wazzen. Noa grondschooldeden heur olders heur op handwaarschool, waar z'onderricht kregen in braaien, naaien, borduren en aander vraauwllu zoaken. Braaien dee zai nog 't laifste, want doar kon je teminnend nog bie lezen ook. Loater het z'ook nog evenpies kennis moakt mit 'n jongedoamesschool, waar wichter lies kregen in Frans en goie meneuvels. Al hail gaauw har ze bekeken, dat dit niks veur heur te betaiken har, zai wol noar de Rieks Hogere Burgerschool, net als heur bruiers, doch doar wuiren nog aaltied gain wichter touloaten.

Om heur wat tegemuide te komen kreeg z'in huus Grieks en Latien van heur voa en oldest bruiet. In overleg mit tounmoalege direktet Renssen was heur voa te waiten komen, dat wichter wel as touheurster in klazze wezen moggen, mor dat zai gain enkel recht gelden loaten konden. Direktet dus 't wel mit heur aan en mit toustemmen van menister Thorbecke, dij 'n slim veur uutstrevende blik in toukomst har, kreeg z'heur zin en zat allenneg maank jonges in klazze en op school. Dit dee heur haildal niks, want maiste jonges kende zai wel van grondschoolen en in huus zat z'ook aaltied tussen jonges in. De R.H.B.S. in Sapmeer is van 1870-1901 d'ainegste school in Nederland west, dij wichter touloaten mog, mit zulfde rechten as veur jonges golden, dit weer deur toudoun van zulfde menister Thorbecke. Dou Aletta dizze school mit goud gevolg deurlopen har greep z'heur kans om Apthaiers-assisten exoamen, as eerste vraauw in stad Grunnen oaf te leggen. Nog was zai nait rusteg, zai wol nog 'n stap wieder, noar d'universiteit geliek heur oldeste bruiers. Zai kon 't nait verkroppen, dat wichter gain wiedere meugelkhaid boden wuir om heur kennis te vergroten. Moar zo as 't voaker veurkomt, d'aanholder wint, zai kreeg ain joar tied om te bewiezen in houvere 't heur eernst was. Heur iever en wilskracht waren zo groot, dat prae-

sus van d'universiteit nait om heur toukon. Zai kreeg toustemmen en 't veurrecht zok as stedente in Grunnen in schrieven te loaten.

'N klaine twij joar loater is heur groad in wis-en noatuurkunde toukend, veurberaidend tot studie in medesienen. Deur dit biezonder goie resultaat kon zai zok inschrieven loaten as stedente in medesienen in Amsterdam, weer as eerste vraauw. Doar het z'ondervonden wat 't is om as eerste vraauw voak 't veurtaauw te nemen. In 1878 legde z' heur stoats-exoamen oaf as arts en in 1879 was z' in geleghaid om heur proefschrift te verdevendaaiern, dou mog zai zok doctor Aletta Jacobs nuimen. Votdoadelk wol z'aan heur studie-raaize noar Londen begunnen, mor dat zagen heur olders nait zitten, want d'r zat zo'n groot stok onbekend wotter tussen en meugelkhaid beston ook ja, dat zai verkeerd beainvloed worden zol in zo'n rode wereldstad. Aal dij redenoaties deden heur niks en in 1880 raaisde zai mit 't schip oaf noar Londen. Doar kwam z'al gaauw in aanroaken mit d'eerste Engelse vraauweleke doctor, dij zok beieverde 't Vrouwen Kaisrecht in de wereld tot stand te brengen. Dit was koren op Aletta 's meulen, want z' har in heur achterliggende joaren ondervonden, dat j'as vraauw niks konden, niks moggen en haildail niks

te vertellen harren. Noadat z'heur studieraaize noar Londen volbrocht har, vestegde zai zok as arts in Amsterdam, in de buurte van de Jordoan, waar z'in aanroaken kwam mit 't aarmste dail van bevolken. Aletta von 't neudeg om 'n moal of wat in weke vergees spreekuur te hollen in Jordoan. Slim begoan waszai mit vraauwen uut dizz'omgeven. Zowat elk joar mozzen maiste van dizze vraauwen 'n bevaaln ondergoan, ondanks d'aarmoude dij der regaierde. Pasgeboren kinder, waarvan gezondhaid 'n bulde te wensen overluit. Dr. Aletta Jacobs was d'eerste arts in Nederland dij 'n middel toupaasde om gain gewenste, zwangerschappen tegen te goan. Dit gebeurde wel mit goudvinden van de vraauwen zulf. Mit dizze verrichtens juig zai d'haile medise wereld over zok hen. Men was van mainen dat Nederland ontvolkt worden zol. Deur dizz ondervindens was zai d'eerste vraauw dij zok aanslot bie Neo-Malthuoaanse Bond. In tussentied is zai traauwd mit Carel Victor Gerritsen, dij stoatskunde stedaierd har. Mit heur baiden wazzen zai tied ver veurrut. Elk bleef min of meer op zien aigen. Gerritsen is joren laank wetholder west in Amsterdam en mit heur baiden hebben zai sociale toustanden hier staark verbeterd. Ook het Aletta zok inzet waarkomstandegheden veur 't winkelpersoneel te bekörtten. Luu muiken veuls te lan-

ge doanen en wazzen haile doagen op bainen. Hierdeur ontstonden kwoalen, dij makkelk veurkomen worden konden. Schaande veur Aletta en heur man was heur aigen mislokte zwangerschop. Levens kans veur 't kind was nait langer as 'n etmoal.

Van huus uut har zai al te beste gezondhaid mit kregen, doardeur het zai noa verloop van tied heur praktiek aan kaande doan en zok volledeg inzet veur 't Vrauwen Kaisrecht in Nederland, Zestien joar het zai hoofdbestuurslid west van dizze verainen. In 1919 kreeg zai loon noar waarken en wuir dit Recht 'n feit in Nederland. Aan d'haand hiervan kree zai contacten in boetenlaand en kwammen overaal uutneudegingen vandoan om heur standpunt te beplaiten. Soamen mit heur man het heur streven heur brocht in Amerkoa, Japan, Oaziè, China, Rusland en Philipiinen. Doctor Aletta Henriette Jacobs was 'n boanbreekster veur vraauwenzoaeken, dokter veur waitenschap, stridster veur zedelkhaid en pacifiste veur vredesbewegen. Den wel te bedinkn, dat dizze vraauw 'n grunningse ondergrond har en heur eerste stapkes zet het op Sapmeerstergrond.

J. Scholtmeijer-Knapper.